

vornika koji neki novi pojam ili nepoznato ime (upamtite: kad se predstavlja-te, vaše je ime za druge nepoznato, pa ga zato izgovorite što razgovjetnije!) izgovaraju jednako kao i vezne riječi. Drugi pak imaju krivu naviku da zad-nje dijelove riječi, pa i čitave dijelove rečenica, izgovore toliko neartikulirano da se ni osnovni smisao ne može razabrati.

Ali izgovor nije ni samo zato da izgovara riječi, nego je i zato da govori neposredno, sam za sebe. Jedno sliveno izgovaranje glasova govori poetiku, precizno izgovaranje glasova oštih granica ističe logičnost, a preglasan izgo-vor samoglasnika uz slabe suglasnike (vikanje) i obrnuto, prejak izgovor su-glasnika uz prigušen samoglasnik (siktanje) prenose afektivnost.

Usta su nam puna osjeta. Osjećamo mišićje, dodir, vibracije, okus, toplinu. Izgovaranje postaje užitak kad obratimo pozornost na osjet svog vlastitog iz-govaranja. Tada nam izgovaranje postaje i lako i lijepo, i izražajno. Tad nam neće zatrebati vodom kvasiti »odrvjenjela« usta, što se inače događa kad usta nesenzualno samo rade — izvršavaju komande.

Postići zdravu, pravilnu, primjerenu, moćnu, izražajnu i ugodnu artikul-a-ciju moguće je i ako nam se početne naše mogućnosti čine za to skromne. Ali vježbom! Ako nismo razmišljali na što sve valja pri tom obratiti pažnju, ov-dje sam podsjetio.

S a ž e t a k

Ivo Škarić, Filozofski fakultet, Zagreb

UDK 801.15:808.62, izvorni znanstveni članak, primljen za tisak 10. ožujka 1981.

PRONUNCIATION

The article deals with that segment of pronunciation which is not subject to linguistic, phonological requirements. The variability of pronunciation can be appreciated from the point of view of orthoepics, speech disorders and rhetorics. This field has been largely neglected even though it is a relevant element of speech culture.

O SADRŽAJU POJMA *NORMA* U LEKSIKOLOGIJI*

Dalibor Brozović

Svaki ljudski idiom posjeduje svojevrstan oblik norme. Pod idiomom sma-tram ono što Rusi nazivaju форма существования языка.¹ Svoju normu imaju dakle i tzv. organski idiomi, tj. konkretni mjesni govori, i »neorganski«

* Ovaj je tekst onaj dio autorova referata koji je pročitao 3. 12. 1980. na Znanstvenom skupu o leksikografiji i leksikologiji u Beogradu. Potpun će referat izići u zborniku refe-rata toga skupa.

¹ Naziv za jedan od oblika opstojnosti kojega jezika.

kao interdijalekti i razgovorni jezici raznih tipova i rangova. Pri tom je, naravno, norma mjesnoga organskog govora mnogo i obuhvatnija i stroža od norme kakva razgovornog jezika i osobito interdijalekta, ali svima je tim normama zajedničko da se temelje na jezičnom osjećaju razvijenome pri imitiranju govornog uzusa pojedinih reprezentativnih nositelja određenoga idioma, kvalificiranih jezičnom praksom. Izgrađen jezični osjećaj signalizira naprosto što je u stanovitom idiomu prihvatljivo ili neprihvatljivo, što mu je svojstveno ili nesvojstveno.

Među svim idiomima ističe se standardni jezik kao jedini sustavan i ztvoreno konkretan od neorganskih idioma. No među svim distinktivnim obilježjima kojima identificiramo standardni jezik u nizu ostalih idioma, najvažniji je upravo karakter njegove norme. I ona je, doduše, također povezana s jezičnim osjećajem, ali s drugačijim jezičnim osjećajem nego ostali idiomi, jer se on izgrađuje drugačijim putovima, i ujedno je s njime povezana na drugi način, tj. norma standardnog jezika ne temelji se samo na jezičnom osjećaju, dapače, on za nju nije čak ni važniji od drugih stupova na kojima ona stoji, iako se, naravno, ne bi smjelo reći ni da je manje važan od njih — naprotiv, prije bismo rekli da je u posljednje doba njegova uloga podcijenjena, možda zbog nekih pretjeranosti u reakciji na romantično shvaćanje standardnog jezika.

Iz izloženoga je jasno da se norma standardnog jezika razlikuje bitno od svake druge jezične norme. Razlikuje se kvantitativno time što je u standardnom jeziku normativno zahvaćen znatno veći opseg jezičnih pojava nego u drugim idiomima, izuzev možda mjesni govor, u kojem njegova norma također zahvaća gotovo sve jezične činjenice, ali je broj samih tih činjenica neizmjerljivo manji i one su same neusporedivo neraščlanjenijega i užega asortimana nego u standardnom jeziku. Kvantitativna je razlika i u tome što je u standardnom jeziku važnost norme znatno veća nego u bilo kojem drugom idiomu, toliko veća da to postaje i kvalitetnom razlikom, pa upravo jezična norma, tj. njezin karakter, predstavlja jednu od bitnih značajki standardnog jezika, jednu od sastavnica same njegove definicije (jer koliko se god teoretičari razlikovali u definiciji standardnoga jezika kao pojave, nitko ipak ne zaboravlja spomenuti u svojoj formulaciji i normu kao bitnu komponentu, bez obzira na to kako je shvaća). A specifičan karakter jezične norme u standardnom jeziku sastoji se prvenstveno u tome što se samo u standardnom jeziku može uz uporabnu (uzusnu) normu pojaviti i kodifikacijska i preskriptivna, te se one najčešće onda i javljaju, obje ili samo prva. S tih će svih razloga biti ovdje razmatrana samo norma u standardnom jeziku.

Govorimo li o jezičnoj normi, jedno od prvih pitanja bit će nam svakako o tome koje sfere standardnoga jezika norma zahvaća, kako ih zahvaća i u kojoj mjeri. Većina teoretičara smatra da norma zahvaća prvenstveno (orto) grafijske, fonetske i gramatičke pojave, a da su leksičke dobrim dijelom izvan

njezina dometa. U tome se uglavnom svi slažu, razlike postoje prije svega u redosljedu gramatičkoga i fonetsko-fonološkog kompleksa, jer grafijskomu, čini se, priznaju svi prvo mjesto. Razlika će se javiti i u tretiranju pojedinih kompleksa. Tako će neki smatrati da je grafijski inventar nepovredljiviji od pravopisnih pravila (koja dobrim dijelom reguliraju upravo upotrebu članova toga inventara), a drugi će imati suprotan stav. Za primjer možemo uzeti Engleze i Amerikance, kojima je nezamišljiva grafijska varijacija, i Ruse kojima ne smeta slobodan izbor između jora i apostrofa i upotreba ili neupotreba grafema *e* s dvjema točkama. Razlike će biti i u tome da li se u gramatičkom kompleksu smatra najbitnijim tvorba, morfologija ili sintaksa, i da li su u ortoepskom kompleksu važniji fonetski ili fonološki kriteriji, npr. da li je lakše tolerirati nepotpunost fonemskog inventara kao izoliranu pojavu (npr. u nas jedan par afrikata umjeto dva), ili su lakše prihvatljiva čak i sustavna odstupanja u cjelokupnoj alofoniji, jer ona ne ugrožavaju razlikovnoga potencijala. Razumije se, sve te pojedinačne razlike u shvaćanjima potječu ipak u krajnjoj mjeri od polazišta pojedinoga autora, tj. zapravo prije svega od prilike u njegovu materinskom jeziku. Prirodno je npr. da će jedan hrvatski ili srpski lingvist obratiti znatniju pažnju na prozodiju u okviru ortoepske norme, a da će većina drugih više-manje zanemariti tu problematiku.

Rekli smo kako je jedina postavka koju svi prihvaćaju da je leksička sfera najmanje podložna jezičnoj normi. Ostale jezične sfere za nas su dakle važne samo utoliko ukoliko treba odrediti karakter leksičke norme u usporedbi s njima. S leksikološkoga stanovišta na tome se interes i završava, s operativnog leksikografskoga naravno ne, jer leksikografija daje ključne informacije ili bar indikacije iz svih jezičnih sfera.

Ograničenost normativnih ingerencija u leksičkoj sferi objašnjava se obično dvama osnovnim razlikama: prvo, rječnik je u načelu neograničen (ili točnije, ograničen je samo najtanji leksički sloj, onaj koji je ujedno i gramatički), a norma operira samo zaključivim popisima pojava, i drugo, u rječničkim je izborima stilski moment kudikamo utjecajni nego drugdje u jeziku (drugim riječima, u rječniku izabranost prevladava nad danosti, dakle obratno nego u gramatici, glasovnom kompleksu i pravopisu). Razumije se, poneke od sloboda koje uživa rječnik, djeluju i u jeziku uopće, jer u svim sferama jezika postoje dublete, izborne i vezane, a s druge strane, i nad samim rječnikom norma ipak ima stanovitu vlast (s time da iako relativno lako pali normativna crvena svjetla, kod zelenih je znatno neodlučnija nego drugdje u jeziku).

Takvo shvaćanje stvari uglavnom je točno, ali ne vrijedi za sve standardne jezike, naprosto zato što svi standardni jezici ne predstavljaju istorodne pojave ni pojave istoga reda. Anglisti tvrde da *Standard English* ima u svojoj normativnoj domeni samo gramatiku, a da *British English* i *American English* (kao i druge manje izražene i manje određene formacije istoga tipa) vladaju ne samo rječnikom nego i fonetsko-fonološkim i pravopisnim kompleksom.

To je u načelu posve točno, iako u praksi *British English* i *American English* pokazuju i u gramatici stanovite razlike u detaljima (npr. u glagolu s morfološke i sintaktičke strane), a u samom pak rječniku i izgovoru, iako u načelu pripadaju području »slobode« i domeni britanske i američke realizacije, daleko prevladavaju konkretne činjenice što pripadaju općemu modelu (*Overall Pattern*), tj. onomu što nazivamo *Standard English*, standardni engleski u konkretnom i apstraktnom smislu. To pak znači da *standardni engleski* nije kao pojava isto ono što su npr. svi standardni jezici (izuzev specifičan albanski slučaj) u susjedstvu hrvatskosrpskoga (ili srpskohrvatkoga) jezičnog područja, tj. slovenski, mađarski, rumunjski, bugarski, makedonski i preko mora talijanski (kada kažem rumunjski, ne mislim pri tom i na moldavski, jer je to drugi standardni jezik, iako među njihovim dijalektnim osnovama nema genetske razlike iznad dijalektološke razine.

Tako nije samo u našem susjedstvu, većina evropskih standardnih jezika pripada tipu drugačijem nego što je standardni engleski, i zato je prirodno što se shvaćanje o ingerencijama norme u raznim sferama jezika formiralo u skladu s tim jezicima, a ne sa standardnim engleskim. No zapravo ni to nije posve točno, jer ako opću hijerarhizaciju primijenimo ne na standardni engleski kao apstraktni opći model, nego na britanski ili američki engleski kao njegove konkretne realizacijske varijante, onda će i ta primjena biti adekvatna. To je i razumljivo, jer u stvarnoj jezičnoj praksi ulogu standardnog jezika ne vrši opći model, on se zbog svoje apstraktnosti i ne može ostvarivati kao takav — drugim riječima, njegova je opstojnost na razini kôda i ne može se oformiti kao tekst.

Gledajući sinkrono, to jest, ignorirajući bitnu razliku u genezi standardnoga engleskoga i standardne novoštokavštine, možemo podjednako tretirati ta dva apstraktna idioma, a onda možemo i na svoje konkretne realizacijske varijante primijeniti ono što vrijedi za *British English* i *American English*, s time da će u nas rasponi na fonetsko-fonološkom planu biti manji, u ostalome veći, što sve uostalom potječe od spomenutih razlika u modalitetima i kronologiji geneze standardnoga jezika.

Pri ocjenjivanju te problematike i njezinih praktičnih reperkusija vlada u nas velika raznolikost shvaćanja, od neozbiljnoga zatvaranja očiju pred činjenicama do davanja tim činjenicama važnosti koje one nemaju. Drugim riječima, vladaju polarizirana neshvaćanja same prirode razmatranih pojava, a onda i neshvaćanja njihove važnosti za jezičnu praksu.

Ta neshvaćanja potječu od neshvaćanja prirode standardnoga jezika. On kao pojava predstavlja dijalektno jedinstvo dviju sastavnica, svoje dijalektne osnovice i svoje civilizacijsko-jezične nadgradnje. Dijalektna osnova daje standardnom jeziku sirovinsku građu, ono što ima svaki idiom i po čem je standardni jezik jezik, tj. glasovlje, morfologija (ili ono što je u ponekom jeziku zamjena za nju), osnovna tvorbeni i sintaktička pravila i osnovni leksič-

ki fond, onaj općeljudski, neuvjetovan zemljopisno, ekonomski ili kulturno. Komunikacija koja nema to četvero, jest koji drugi sustav, ne jezik. A nadgradnja s pismom, grafijom, intelektualnim rječnikom, terminologijama, višom sintaksom i frazeologijom, i uzusnim i drugim normama za sve to — predstavlja drugu stranu toga dijalektičkog jedinstva. Po njoj je standardni jezik s t a n d a r d a n.

Mogu to sve ilustrirati leksičkim primjerima koje sam bio već jednom upotrebio (Radovi Instituta za jezik i književnost u Sarajevu, III/1976, Jezik, XXIV, str. 71—73). Karakter naše dijalektne osnovice pokazuje npr. niz brojeva *jedan, dva, tri, četiri, pet*, itd., i tako sve do broja »1000«, kada će se pojaviti prva razlika u okviru standardne novoštokavštine, ali ni ona nije apsolutna, jer Hrvati već možda i tisuću godina govore i *hiljada*. Ili da uzmemo osobne zamjenice: *ja, ti, on, ona, ono, mi, vi, oni, one, ona*. Ili, konačno, da ne izabirem primjere sam, mogu uzeti poznati glotokronološki popis od 100 najpostojanijih leksema, popis kojim se inače utvrđuju genetski odnosi među idiomima i vremenska dubina utvrđenih razlika među njima. Po tome popisu bit će u standardnoj novoštokavštini kao cjelini 99 leksema zajedničkih, i samo jedan, *jetra/džigerica*, polovično različit — polovično zato što oba oblika ipak postoje na cijelom području. samo što imaju razne čestotne, stilske i sferno-upotrebne vrijednosti. Drugim riječima, razlika iznosi pol postotka, i činilo bi se kako nije vrijedna truda da se njome uopće bavimo. Razumije se, stvari će postati donekle drugačije počnemo li zahvaćati malo šire i konkretnije. Već kod drugoga broja pojaviti će se u ženskome rodu dvojstvo *dvije-dve*, i poslije *dv(j)esta, dv(j)esto*, ali ta razlika u refleksu jata nije srpsko-hrvatska, nego zapravo unutar-srpska. Bit će, naravno, i još nekih razlika u upotrebi i (li) tvorbi viših brojeva, u tome kako se i koliko dekliniraju brojevi 2—4, pojaviti će se na koncu i dvojstvo *milijun-milion*. I kod osobnih zamjenica već će drugi padež pokazati prozodijsko dvojstvo *mène, tèbe, njèga, zà mene, zà tebe, zà njega*, i *mène, tèbe, njèga, za mène, za tèbe, za njèga*, ali i tu bih rekao da oblici s kratkouzlaznim naglaskom nisu općesrpski. I isto tako, uzmemo li ne osnovni glotokronološki popis od sto leksema, nego tzv. rezervni od dvjesta, pojaviti će se već jedna ili dvije prave razlike. No to je sve zapravo ipak posve neznatno — dovoljno je da usporedimo iznesene činjenice sa stanjem u standardnome jeziku kojemu je dijalektna osnovica izvan svake sumnje genetski najrodnija dijalektnoj osnovici našega, tj. sa stanjem u slovenskom jeziku.

Već kod brojeva do 10 imat ćemo bitne razlike. Tu su oblici *en (eden), ena, eno*, tu je opozicija muškoga roda *tri, štiri* prema žensko-srednjemu *tri, štiri*, tu su dva para fonema tipa *o* i *e*, tu je fonem šva u *sedem, osem*, tu je naglasak na ultimima u *devet, deset*. A poslije nalazimo model *pet in dvajset*, posve neobičan s hrvatskosrpskoga stanovišta. Kod osobnih zamjenica, uz

oblik *jaz* u jednini, i različit fonemski i prozodijski sastav većine od devet zamjenica u jednini i množini što se jednako pišu s našima, naći ćemo još i treću seriju od 3 lica, to jest dvojinke oblike *mi dva, me dve, vi dva, ve dve*, i u 3. licu *ona* za muški i *oni* za ženski i srednji rod. Tu su dvije dalekosežne gramatičke pojedinosti — gramatička kategorija dvojine i razlikovanje roda u 1. i 2. licu. I konačno, oba glotokronološka popisa pokazala bi također ozbiljne razlike.

To sve znači da su razlike između varijanata standardne novoštokavštine, kada se radi o dijalektnoj osnovici, kao pojava nešto što je bitno drugačije nego što su razlike među različitim standardnim jezicima u »normalnom« smislu, to jest kada njihove dijalektne osnovice pripadaju raznim dijasistemima, čak i onda kada su ti dijasistemi genetski najbliže srodni. To vrijedi više-manje za sve apstraktne standardne jezike, za standardnu novoštokavštinu jednako kao za standardni njemački, nizozemski, engleski, francuski, španjolski, portugalski. Drugim riječima, jaz između međuvarijantskih razlika i razlikâ među dijasistemima naprosto je nepremostiv na genetskoj razini, bez obzira što postoje i međupojave, tj. standardni jezici formirani na temelju raznih dijalekata istoga jezičnog dijasistema, kao npr. u rumunjsko-moldavskom slučaju, ili zapadnoarmenski i istočnoarmenski, hindi i urdu, malezijski i bahasa indonezija, još nedavno gegijski i toskijski albanski. Tu su razlike negdje po sredini u usporedbi s razlikama između konkretno-realizacijskih varijanata istoga apstraktnog standardnog jezika (s istom dijalektnom osnovicom) i s razlikama između homogenih konkretnih standardnih jezika s dijalektnim osnovicama što pripadaju srodnima, ali raznim jezičnim dijasistemima.

Ustanovili smo, dakle, da su varijantne razlike, što se tiče dijalektne osnovice, u najmanju ruku veoma skromne, gotovo zanemarljive. Ta činjenica ima svoju nesumnjivu važnost i težinu. No usporedimo li to gotovo potpuno jedinstvo sa stanjem u nadgradnji, dobit ćemo posve različitu sliku. Uzmimo za primjer jednu neosporno prosječnu i nimalo ishitrenu rečenicu, koja bi mogla mirne duše stajati u svakom kemijskom udžbeniku. U udžbeniku koji bi izdala zagrebačka *Školska knjiga* ona bi bez sumnje glasila:

»Bijela sol za kuhanje (jest) kemijski (je) spoj natrija i klora«,
a u udžbeniku koji bi izdao beogradski *Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije* glasila bi:

»Бела со за куџ/(х)ање је/(јесте) хемијско једњење натријума и хлора«.

Polje mogućih varijacija tu je vrlo maleno. Mogli bi se u hrvatskom izdanju alternirati oblici u zgradama, mogao bi čak i drugi doći na mjesto prvoga (što bi se već osjetilo kao nepreporučljivo narušavanje ritma), mogle bi se u srpskom izdanju varirati mogućnosti razdijeljene kosom crtom, s time da su one u zgradama manje vjerojatne, a možda bi se mogla naći i enklitika iza riječi *hemijsko*, ili da se nađe i oblik *jest*, ali to se sve u praksi rijetko događa.

Ostavimo li po strani latinicu i ćirilicu, jer pismo je samo odjeća jeziku (a osim toga, i to je danas ponekad više unutarsrpsko nego srpsko-hrvatsko pitanje), ostavimo li po strani i oblike *sol/so*, jer oni ne pripadaju nadgradnji, i oblike *bijela/bela*, jer i ta je razlika izvan nadgradnje (a ujedno je, kako smo vidjeli, i ona zapravo unutarsrpska), ostaje ipak dovoljno ozbiljnih razlika. Dapače, isti su u stvari samo prijedlog *za* i veznik *i* (u tekstu istaknuti), a to su gramatičke riječi koje daju gotovo nultu informaciju.

To je pravo stanje stvari. Problem je u sociolingvističkoj situaciji koja je ugrađena u standardni jezik, i samo polazeći od nje i od karaktera same standardne novoštokavštine treba gledati i na leksičke norme u njoj. Standardnom jeziku valja prilaziti samo uzimajući u obzir obje strane njegove prirode. Istina jest da je to u nas prilično složeno, istina jest i da je složenost kao takva manje ugodna od jednostavnosti, ali stvarnost je stvarnost. Tradicije, emocije, idejni momenti, stupanj i karakter lingvističke obrazovanosti — sve to može navoditi pojedince da požele promijeniti jednu ili drugu komponentu standardne novoštokavštine, tj. »ukinuti« ili jedinstvo njezine dijalektne osnovice ili različitost njezinih nadgradnja, ali svaki takav pokušaj predstavljao je u prošlosti i predstavljat će i u budućnosti romantičarsku ili utopijsku akciju, i doživio je i doživljavać će i u budućnosti samo potpun neuspjeh.

Razumije se, ima ljudi koji se ne mogu pomiriti sa stvarnosti i za njih argumenti ne vrijede, bez obzira što su činjenice jasne svagdje oko njih. Mi još nismo riješili probleme s relativno jasnim i teoretski objašnjenim pojavama hrvatske i srpske varijante standardne novoštokavštine, a već je sazrela problematika, znatno složenija, o jezičnoj stvarnosti na bosanskohercegovačkom i crnogorskom području. Uzmimo primjere naprosto iz svakodnevnice. Pod pretpostavkom da se npr. u novinama i u školskim udžbenicima i u nas upotrebljava standardni jezik, a teško bi bilo odbaciti tu pretpostavku, dovoljno je da u raznim novinskim komentarima o rastu tržišnih cijena ili pak u udžbenicima biologije utvrdimo na cijelom hrvatskosrpskom području upotrebu riječi (i terminâ) *naranča/narandža/pomorandža*, ili *puran/tukac/ćuran*, *pora/tuka/ćurka*, ili *krumpir/krompir* (eventualno i *krtola*), ili *kokot/pijevac/p(ij)-etao*, itd., itd. Ako komu to sve nije dovoljno, jer može reći npr. da je sva ta egzemplifikacija namjerno birana s određenom tezom i svrhom, može uzeti iz džepa prvu novčanicu koju mu prsti zahvate, npr. onu od tisuću dinara, ili može u Beogradu pogledati natpis na ustanovi koja se drugdje u svijetu najčešće zove ministarstvom vanjskih poslova. Jezična stvarnost prerasla je u jugoslavenskoj zajednici neka shvaćanja o jezičnoj prirodi i o potrebama jezične prakse i kulture. Potrebno je dakle da u tom pogledu odredimo što u okviru standardne novoštokavštine zapravo predstavljaju njezina hrvatska i srpska varijanta, u skladu s općom sociolingvističkom teorijom o toj problematici, i što u istom tom okviru predstavlja fenomen koji sretno (ali teoretski neodređeno) običavamo nazivati bosanskohercegovačkim standardnojezičnim

izrazom, ili, konačno, što predstavlja i crnogorska varijanta također. Od odgovora na ta pitanja, i od definicije mjesta koje jezična norma ima u leksičkim pitanjima, ovisi i teoretski i praktičnooperativni pristup problematici rječničkih norma na hrvatskosrpskom jezičnom području kao cjelini.

Tu je prije svega potrebno utvrditi vrijednosnu skalu ocjenjivanja, Takva jedna skala uvijek je ugrađena u temelje svake norme, i leksičke, naravno, također, ali nekakva skala vrijednosti uvijek je i podlogom svakoj suradnji. Ne može biti konstruktivne suradnje ako tko smatra da je za varijante standardne novoštokavštine, dakle i za hrvatski književni jezik, koji je jedna od njih, leksičko usuglašivanje s drugim varijantama važnije nego leksički kontinuitet nacionalne književnosti i knjižnoga fonda. Treba imati na umu da se u našim prilikama varijantske razlike ipak bar pasivno općenito poznaju, ili je bar u golemoj većini slučajeva tako, pa od tih razlika nema nikakve stvarne štete ni na kojoj razini komunikacije, a gubitak leksičkog kontinuiteta bio bi u današnjoj civilizaciji nepopravljiv. Isto tako, ne može biti ozbiljna razgovora ako tko smatra da je terminološka integracija na planu pojmovnog sustava, koja bi jugoslavenskoj ekonomici i znanosti donijela neprocjenjive materijalne koristi, trajne i plodne, manje važna od mehaničkog ujednačivanja stotinjak ili dva najpoznatijih i najuočljivijih termina koji su, osim toga, obično i apelativi. Prevladavanje takvih shvaćanja najbitniji je uvjet za svaki napredak u normativnoj leksikologiji i leksikografiji svih naših sredina. Ili drugim riječima, žilavo održavanje takvih shvaćanja, srećom danas sa sve užom podlogom u javnosti, glavni je krivac za dosadanja zaostajanja, neuspjehe i promašuje u našoj leksikologiji i leksikografiji, koje na razini standardnoga jezika moraju sadržavati i stanovit normativni aspekt, onakav i onolik kako to tim dvjema disciplinama i odgovara, ne više, ali ne ni manje. Neosporna istina da je u njima normativni pristup ograničeniji nego u drugim jezičnim disciplinama, ne može biti izgovorom za nijekanje toga aspekta.

S a ž e t a k

Dalibor Brozović, Filozofski fakultet, Zadar

UDK 810.3:800.853:808.61/62, izlaganje na Znanstvenom skupu o leksikologiji i leksikografiji 3. prosinca 1981. u Beogradu, primljeno za tisak 14. siječnja 1981.

On the Content of the Concept 'Norm' in Lexicology

The paper analyzes the issue of norm, generally in lexicology and particularly in the area where Croatian/Serbian is spoken. The need is emphasized for the definition of a Croatian and a Serbian standard within the neo-štokavian standard, also for a Bosnian-Herzegovinian and, finally, a Montenegrin standard. How these issues are dealt with and how the place of linguistic norm in lexical questions is defined, will decisively affect both the theoretical and the practical, operational approach to problems of lexicographic norms in the Croatian/Serbian area.